

Regula

Orta Çağ Hıristiyan Manastır Yaşamının Kaynakları

Yasin GÜZELDAL



FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1691

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 338

Kitap Adı : Regula

Alt Başlık : Orta Çağ Hristiyan Manastır Yaşamının Kaynakları

Book Title : Regula

Subtitle : Sources of Medieval Christian Monastic Life

ISBN : 978-625-5536-51-8

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536518

Yazar | Author: Yasin Güzeldal | orcid.org/0000-0002-7349-5388

Kurum | Institution: İstanbul Medeniyet Üniversitesi

ROR ID: ror.org/05j1qpr59

Editör | Editor: Furkan Dinleyici | orcid.org/0000-0002-8819-7770

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 475 (xiv + 461)

Yayın Tarihi | Publication Date: Eylül | September 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

Scopus Subject Areas: 1202 - Din ve Teoloji | Religious Studies

BIC: HRCA2 - Hristiyanlık: Kilise tarihi | Christianity: Church history

BISAC: REL033090 - Hristiyanlık / Tarih / Orta Çağ | Religion / Christianity / History / Medieval

THEMA: QRAX Hristiyanlık tarihi | History of Christianity

LC Classification: BR250-275 - Hristiyanlık tarihi - 4.-10. yüzyıllar | Christianity - History - Early and Medieval, 4th-10th centuries

DEWEY: 270.2 - Erken dönem Hristiyanlık ve Orta Çağ kilise tarihi | Early Christian & Medieval Church history

WoS Category: Religion | Din

WoS Citation Topics Meso: Medieval & Early Modern Religious History | Orta Çağ ve Erken Modern

Dönem Dini Tarih

WoS Citation Topics Micro: Christian Monasticism & Ecclesiastical Rules | Hristiyan Manastırcılığı ve Kilise Kuralları

Scopus Subject Areas: 1202 - Din | Religious Studies

Atf Bilgisi | Cite as: Güzeldal, Yasin. *Regula: Orta Çağ Hristiyan Manastır Yaşamının Kaynakları*. FCR Yayın Ltd., 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.



Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Regula

Orta Çağ Hıristiyan Manastır Yaşamının Kaynakları

Yasin GÜZELDAL

Ankara 2025

Yazar Hakkında | About the Author

Yasin GÜZELDAL

1987 yılında Düzce’de doğdu. Lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimi ni Marmara Üniversitesi’nde tamamladı. 2024 yılında İstanbul Üniversitesi Latin Dili ve Edebiyatı Bölümü’nden ikinci lisans derecesi aldı. Çalışmaları, Geç Antik ve Erken Orta Çağ Hristiyanlığında manastır hareketleri ve bu hareketlerin metinlerine, özellikle de manastır kural-ları (regula), patristik yazarlar ve erken dönem Hristiyan teolojisinin oluşumuna odaklanır. İstanbul Medeniyet Üniversitesi İlahiyat Fakül-tesi Dinler Tarihi Anabilim Dalı’nda öğretim üyesi olarak görev yapan yazar, evli ve iki çocuk babasıdır.

Born in Düzce in 1987. He completed his bachelor’s, master’s, and doc-toral degrees at Marmara University. In 2024, he received a second bachelor’s degree from the Department of Latin Language and Litera-ture at Istanbul University. His work focuses on monastic movements in Late Antiquity and Early Medieval Christianity and the texts of these movements, particularly monastic rules (regula), patristic writers, and the formation of early Christian theology. The author, who is a facul-ty member in the Department of History of Religions at the Faculty of Theology at Istanbul Medeniyet University, is married and has two children.

Kitap Hakkında

Regula

Orta Çağ Hıristiyan Manastır Yaşamının Kaynakları

Bu çalışma, Geç Antik Çağ'dan Erken Orta Çağ'a uzanan süreçte Hıristiyan manastır yaşamını şekillendiren “kural” (regula) literatürünün doğuşunu, dolaşıma girişini ve giderek tekilleşen bir normatif çerçeveye evrilmesini tartışmaktadır. Başlangıç noktasını, bireysel çileci (eremitik) deneyimlerden ortak yaşamın (kenobitik) sürdürülebilmesi için asgarî düzen ihtiyacına geçiş oluşturmaktadır. Bu bağlamda Pachomius'un federatif topluluk modeli; Basileios'un Asketikon'u ile teolojik-ahlâkî omurga; Augustinus'un kuralları ile şehirli/kurumsal topluluk etiği ve nihayet Benedictus'un Regula Benedicti metniyle ölçülülük, itaât ve çalışma-dua dengesi (ora et labora) çalışmanın merkezinde konumlandırılmaktadır.

Çalışma, “tek kural” fikrinin kendiliğinden değil, seçme, derleme ve yorumlama süreçleriyle kurumsallaştığını göstermektedir. Anianlı Benedictus'un Codex regularum ve Concordia regularum girişimleri dağınık külliyyatı senkronize etmekte; 7. yüzyıldaki “regula mixta” pratikleriyle başlayan harmanlama eğilimi, Karolenj reformları ve Aachen sinodları (816-819) sonrasında Regula Benedicti'nin neredeyse imparatorluk ölçeğinde referans norm haline gelmesiyle sonuçlanmaktadır. Yöntem olarak çalışma, birincil metinlerden seçmeler üzerinden karşılaştırmalı bir okuma sunmakta, otoritenin belirginleşmesi ile kurumsal pratikler arasındaki ilişkiyi takip etmektedir. Sonuçta metin, çok sesli bir geleneğin nasıl pragmatik bir ortak ölçüye bağlandığını, norm koyma niyeti ile tarihsel geriye okuma (retrospektif normatifleşme) gerilimlerinin dengeli bir çerçevede görünür kılındığını ileri sürmektedir. Ayrıca kitabın sonunda, temel manastır kurallarından seçmelerin (Pachomius, Basileios, Augustinus, Benedictus ve Francesco) Türkçe çevirileri yer almakta, böylece tartışılan normatif çerçeve doğrudan metinler üzerinden erişilebilir kılınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hıristiyanlık; Erken Orta Çağ; Manastır Kuralları; Pachomius; Basileios; Augustinus; Benedictus

About the Book

Regula

Sources of Medieval Christian Monastic Life

This study discusses the emergence, circulation, and gradual evolution into a singular normative framework of the “rule” (*regula*) literature that shaped Christian monastic life from Late Antiquity to the Early Middle Ages. The starting point is the transition from individual ascetic (eremitic) experiences to the need for a minimum order to sustain communal life (cenobitic). In this context, Pachomius’s federative community model; Basil’s *Asketikon* with its theological-moral backbone; Augustine’s rules with their urban/institutional community ethics; and finally, Benedict’s *Regula Benedicti* text with its balance of moderation, obedience, and work-prayer (*ora et labora*) are positioned at the center. The study shows that the idea of a “single rule” did not arise spontaneously, but was institutionalized through processes of selection, compilation, and interpretation. Benedict of Aniane’s *Codex regularum* and *Concordia regularum* initiatives synchronized the scattered corpus; The trend of blending, which began with the “*regula mixta*” practices of the 7th century, culminated in the *Regula Benedicti* becoming a reference norm on an almost imperial scale after the Carolingian reforms and the synods of Aachen (816-819). Methodologically, the study offers a comparative reading based on selections from primary texts, tracing the relationship between the crystallization of authority and institutional practices. Ultimately, it argues that a polyphonic tradition was bound to a pragmatic common measure; that the tensions between the intention to set norms and historical retrospection (retrospective normativization) were made visible within a balanced framework. Furthermore, at the end of the book, selections from fundamental monastic rules (Pachomius, Basileios, Augustine, Benedict, and Francis) are included in Turkish translation, thus making the discussed normative framework directly accessible through the texts themselves.

Keywords: Christianity; Early Middle Ages; Monastic Rules; Pachomius; Basileios; Augustine; Benedict

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	xi
ÖN SÖZ	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MANASTIR KURALLARININ KÖKENİ VE GELİŞİMİ:

ÇİLECİLİK, TERMİNOLOJİ VE YAZILI NÖRLARIN EVRİMİ

Çilecilik ve Erken Terminoloji	9
Erken Dönem: Çöl Babaları ve Sözlü Gelenek	12
İlk Yazılı Kurallar: Pachomius ve Kenobitik Yaşam	14
4. Yüzyılda Doğu ve Batı Ayrımı	18
5. Yüzyıl: Batı Manastırcılığı ve Çeviri Faaliyetleri	20
Manastır Hayatında Yeni Bir Dönem: Kadıköy Konsili'nin Normatif Etkileri	26
Manastır Kurallarının Normatifleşme Süreci	32
Manastır Kurallarının Çeşitliliği ve İlk Denemeler (5. ve 6. Yüzyıl)	33
<i>Regulae Patrum</i>	35
Caesarius ve Kadın Manastırları İçin İlk Kural	43
Galya ve İtalya'da Yazılan Kurallar	49
Normatif Gözlemin Sağlamaştırılması (7. Yüzyıl)	55
<i>Regula Columbani</i> : Tartışmalar ve Etkiler	56
7. Yüzyılın Diğer Kuralları	60
<i>Regula Mixta</i>	65
Ortak Bir Disiplin Arayışı: Manastır Kurallarının Evrimi ve Karolenj Reformları	71
Manastır Yaşamının "Tek Kural" Altında Standartlaştırılması ve Reform Hareketleri	73
<i>Codex Regularum ve Concordia Regularum</i>	78

İKİNCİ BÖLÜM

TEMEL MANASTIR KURALLARI:

ÖZELLİKLERİ, ETKİLERİ VE BİRBİRLERİYLE OLAN İLİŞKİLERİ

Yerleşik Manastır Geleneğinin İlk Örneği: Pachomius'un Kuralları	83
Mısır'ın Durumu ve Siyasi Ortam (4. yüzyıl)	83
Sosyo-Ekonomik Koşullar	87
Dini Ortam	90
Kuralların İçeriği Hakkında	95
Teolojik ve Pratik Katkıları Işığında Basileios ve Manastır	
Kurallarının Oluşumu	116
Kapadokya'da Sosyo-Ekonomik Durum ve Manastırların Ortaya	
Çıkışı	117
Siyasi Bağlam ve Teolojik Arka Plan	123
Kuralların İçeriği Hakkında	126
Toplumsal ve Manevi Disiplin Ekseninde Augustinus'un Kuralları	152
4.-5. Yüzyıl Sonu Roma İmparatorluğu'nda Siyasi Durum	154
Toplumsal Yapı ve Değişimler	155
Dinî Atmosfer ve Kilise İçindeki Gelişmeler	158
Kuralların İçeriği	162
Batı Manastırcılığının Doruk Noktası: <i>Regula Benedicti</i>	184
Kuralların İçeriği	188

SONUÇ	229
--------------	-----

EKLER	233
--------------	-----

ÇEVİRİLER HAKKINDA	233
---------------------------	-----

Pachomius Kuralları	235
---------------------	-----

Basileios Kuralları (<i>Regula Basilii</i>)	262
---	-----

Augustinus Kuralları	363
----------------------	-----

Benedictus Kuralları (<i>Regula Sancti Benedicti</i>)	378
---	-----

Assisili Francesco (<i>Regula Bullata</i>)	429
--	-----

KAYNAKÇA	437
-----------------	-----

DİZİN	455
--------------	-----

Nâzenin ve Nevâ'ya...

KISALTMALAR

AOB	: Obiurgatio
AP	: Apophthegmata Patrum
APr	: Praeceptum (Augustinus)
CTh	: Codex Theodosianus
Ep.	: Epistolae
fr	: Fransızca
lat	: Latince
OM	: Ordo Monasterii
P	: Praecepta
PInst	: Praecepta et Instituta
Plud	: Praecepta atque Iudicia
PLeg	: Praecepta ac Leges.
RAM	: Regula ad monachos
RAV	: Regula ad virgines
RB	: Regula Benedicti
RBas	: Regula Basilii
RCaeV	: Regula sancti Caesarii ad Virgines
RCaeM	: Regula ad monachos
RCol	: Regula Columbani
RcuiV	: Regula cuiusdam ad virgines
RFer	: Regula Ferreoli
RM	: Regula Magistri
RMac	: Regula Macharii
ROr	: Regula Orientalis
RPS	: Regula Pauli et Stephani
RTar	: Regula Tarnatensis
R4P	: Regula Quattuor Patrum
Trc.	: Tercüme
Yy	: Yüz yıl
2RP	: Regula patrum secunda
3RP	: Regula patrum tertia

ÖN SÖZ

Bu kitap, yıllar önce gerçekleştirdiğim *Regula Benedicti* çevirisinin bende uyandırdığı eksiklik duygusundan doğdu. Zira tek bir metin üzerinden geleneğin bütününe kavranamayacağını o çalışma sırasında çok daha net fark ettim. Bu doğrultuda yaptığım araştırmalar neticesinde, manastır kuralları olarak kaleme alınmış onlarca metni gördükten sonra, bunların kapsamını bilimsel ölçütlerle sınırlandırmak kaçınılmaz hale geldi. Bu nedenle, manastır kurallarının tarihsel olarak derli toplu biçimde bir araya getirildiği Anianlı Benedictus'un *Codex Regularum* adlı eserini referans aldım. Seçimde temel ilkem, manastır geleneğinin seyrini belirgin biçimde etkileyen ve manastır tarihinde iz bırakmış metinleri merkeze almak; diğerlerini ise tartışmayı tamamlayacak ölçüde özet olarak anmak oldu. Bu referans çerçevesi ve seçme ilkesi, doğal olarak kitabın amacını ve sorularını da belirledi.

Bu çalışmanın amacı, Hristiyan manastır hayatına yön veren kuralların (*regula*) nasıl ortaya çıktığını, hangi kanallardan yayılıp benimsendiğini ve zaman içinde nasıl ortak bir yapıya dönüştüğünü temel kaynaklardan hareketle seçme metinler üzerinden incelemektir. Kitap, bir yandan şu sorunun cevabını aramaktadır: “Bu kurallar yazılırken, başlangıçta gerçekten norm koyma niyeti ile mi yazıldı, yoksa biz mi geriye dönük okumalarla bu metinleri normatifleştirdik?” Öte yandan kitap, birçok metin içinden ölçülü bir ortak metin fikrinin (özellikle Benedictus geleneği etrafında) nasıl öne çıktığını da araştırmaktadır. Bu yaklaşımın, manastırların zaman, emek ve otorite düzeni kuran bir toplumsal yapı olarak nasıl geliştiğini anlamayı kolaylaştıracağını düşünüyorum. Nitekim kriz dönemlerinde kurallar etrafında kurumsallaşan manastırlar, insanlara güven ve istikrar sunmuş, neticede bu süreç Avrupa'nın dinsel, kültürel ve düşünsel do-

kusunu yüzyıllar boyunca etkilemiştir. Ayrıca bu kitap, manastır kültürünü bir kurum olarak kavramak isteyen okura pratik bir rehber olmayı da amaçlamaktadır. Zira kuralların gelişimini izlemek, maneviyatla topluluk düzeninin nasıl iç içe geçtiğini görünür kılmaktadır. Bu sayede söz konusu manastır kuralları, geçmişte kayda geçiren belgeler olmanın ötesinde, toplumsal bellek, manevi arayış ve kurumsal sürekliliğin canlı tanıkları olarak okunabilir.

Bu eserin oluşumunda sorularıya metni keskinleştiren öğrencilerime ve ilk taslakları okuyup eleştiren meslektaşım Dr. Furkan Dinleyici'ye teşekkür ederim. Yayına hazırlık aşamasındaki titiz destekleri için yayınevime ve editoryal ekibe de ayrıca minnettarım. Sabır ve desteği için, her aşamada yanımda olan eşime ve neşeleriyle bu metnin yorgunluğunu unutturan kızlarıma özellikle teşekkür ederim. Eksikler ve gözden kaçanlar bana aittir. Bu kitabın, Orta Çağ Hristiyan kültürüne ilişkin çalışmaların sağlıklı bir zeminde çoğalmasına katkı vereceğine inanıyor, okura yararlı olmasını diliyorum.

İstanbul, Ekim 2025

Yasin GÜZELDAL